

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני תפילה בגורף נקי

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

ככה תורמים היום.

[לתרומות](#)

ליקוטי זפסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמודם
"תקופת היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

295

פרשת אמור תשפ"ג

דיני תפילה בגוף נקי

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה

שיעור פרסה

א. בגמ' ובפוסקים הוזכר שיעור לגבי גוף נקי, שאם יכול להעמיד עצמו למשך הילוך פרסה, שהוא שעה 121 דקות (רמ"א סי' רס"א סי' ט"א, סי' תנ"ט סקט"ו ובביאה"ל שם ס"ב ד"ה הוי), מעת התחלת התפילה (מ"ב סי' צ"ב סק"ד) נחשב כגוף נקי, ונפרט כאן על איזה דין נאמר שיעור זה.

ב. איך משערין. הדרך לשער הוא ע"פ ידיעת גופו ועל פי מה שהיה לו בעבר, שלפי הרגשה שהוא מרגיש עתה אם בעבר היה לו הרגשה כזו ויכול היה להמתין שיעור פרסה, אזי גם עכשיו נחשב שיכול להעמיד עצמו כפרסה (מור"ר ש"ת שבט הקהתי ח"ה סי' כ"ח).

ג. במצב של ספק. אם יש לאדם ספק אם יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, והוא ברוב מקרים, שאין אדם יודע בעצמו זמן המדוייק שהוא יכול להעמיד עצמו, נקטינן בזה לקולא (הפוסקים), מאחר שתפילה בגוף נקי נקטינן שהוא מדרבנן כנ"ל (אות ה').

לכתחילה

ד. לבדוק עצמו אם צריך לנקביו. לכתחילה לא יתפלל אדם עד שיבדוק עצמו תחילה יפה (שיע"ש), והיינו כל שהוא מרגיש בעצמו קצת שצריך לנקביו בין לגדולים ובין לקטנים. ואופן הבדיקה, שישב בבית הכסא לבדוק אם יוכל להוציא, ואם ישב ולא יצא, סימן שאינו צריך לנקביו, אבל אינו צריך לדחוק עצמו כלל לנסות להוציא, ואינו צריך לשהות שם עד שיוציא או עד שיברר שבודאי אינו יכול להוציא, וכשהוציא, לא ידחוק עצמו יותר לוודא שהכל נתרקן, שהקפידו רק על מה שיוצא בקלות.

טו. אפילו כשיתבטל תפילה בציבור. לכתחילה צריך לבדוק עצמו כנ"ל אפילו אם יודע בודאי שיכול לעצור בעצמו יותר משיעור פרסה, ואפילו אם ע"י זה שינקה את עצמו לא יוכל להתפלל עם הציבור, אפ"ה טוב יותר להתפלל יחידי בגוף נקי (א"ר, מ"ב סק"ה).

טז. אם יעבור זמן תפילה. אבל כשמשער שיכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, ואם יבדוק עצמו לנקביו יעבור זמן תפילה לגמרי, עדיף שיתפלל ולא יעבור זמן תפילה, והוא מאחר שיכול להעמיד עצמו שיעור פרסה (מ"ב שם).

יז. בדק עצמו. אם בדק עצמו לפני התפילה ומצא שאינו צריך לנקביו עתה, זה נקרא מן הדין גוף נקי, וחלילה לאחר שוב עבור זה זמן קריאת שמע או אפילו רק תפילה בציבור (מ"ב סי' ב' סק"ג).

יח. עכשיו אינו צריך כלל. אם קודם תפילה אינו צריך כלל, ומ"מ משער לפי תכונת גופו שבאמצע התפילה יצטרך לנקביו, וגם אז משער שיכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, מותר לו עכשיו להתפלל (מ"ב סי' צ"ב שם).

יט. הרגשות בבטן. לפעמים יש לאדם הרגשות בבטן המראים שהבטן אינו רגוע כגון ביום ראשון אחרי סעודות הכבודות של שבת או אחרי אכילת גבינה צהובה וכדומה, אבל למעשה בדק עצמו לגדולים ולא הצליח, דינו כגוף נקי, על אף שבעתיד יתכן שיצטרך לפנות, שהרי לעת עתה אין לו דחיה לצאת, וגוף שאינו נקי מוגדר כשיש צורך לנקות את נקביו דהיינו סמוך ליציאתו וכלשון חז"ל "שמור את נקביך" (לעיל אות ב'), לא כשהמותרות עדיין נמצאים בקיבה או בבטן (מור"ר בעל שבט הקהתי).

כ. הרגשת הפחת רוח. לפעמים אדם מרגיש שצריך לגדולים אך אינו אלא כח הדוחה הפחת הרוח, ואחר ההפחה כבר אינו מרגיש עוד צורך, הרי אין זה נקרא שצריך לנקביו (א"א בוטשאטש סי' ג' סק"ג).

חיוב גוף נקי בתפילה

א. בחיוב גוף נקי בתפילה, יש הרבה אנשים שאינם יודעים את חומר הענין, ומצד שני יש הרבה שמחמירים על עצמם יותר מדי, עם עצבים מתוחים, ודוחקים עצמם ובאים לידי חולי ומפספסים סוף זמן תפילה, תפילה בציבור, סדרי לימוד, שיעורי תורה ואת שמחת החיים, ולכן מצאנו צורך לסדר את ההלכות כמיטב יכולתנו בנושא רגיש כזה, כדי לידע את המעשה אשר יעשון בזמן אמת בין קודם התפילה ובין באמצע התפילה, וכן יליגע בנושאים שבאים לפנינו בדברים השכיחים.

מקור האיסור

- ב. אדם הצריך לנקביו אין לו להתפלל לפני הקב"ה (גמ' ברכות דף כ"ג ע"א, שו"ע או"ח סי' צ"ב ס"א), שנאמר (עמוס ד') "הכון לקראת אלקיך ישראל", וכתוב עוד, (קהלת ד') "שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלקים", ואמרו חז"ל, אמר הקב"ה, שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפילה לפני (גמ' שם, מ"ב סק"א).
- ג. ואדם שמקפיד לשמור נקביו, שלא להתפלל עד אשר יפנה תחילה, לא מביעיא שמקבל שכר על אשר נזהר שלא לעמוד לפניו יתברך בתפילה בגוף מלא צואה וטינופת מי רגלים, אלא עוד מקבל שכר על אשר התנאה לעמוד לפניו בגוף נקי וחשוב בלי שום לכלוך, כאדם שמתנאה ללבוש בגדים חשובים בעמדו לפני המלך, כך מתנאה בגוף נקי שהוא ג"כ מלבוש לנשמה, בעמדו לפניו יתברך, וגם זה בכלל "הכון לקראת אלקיך ישראל" (ב"ח סי' צ"ב).
- ד. בדיעבד. אם אדם עבר והתפלל באופן שלא היה גוף נקי, הרי תפילתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל (גמ' ושו"ע שם), ונבאר בהמשך (אות כ"א והלאה) מתי ובאיזה אופן צריך לחזור ולהתפלל.
- ה. דאורייתא או דרבנן. יש מי שסובר שהאיסור להתפלל בגוף שאינו נקי הוא מן התורה (ערוך השלחן סי' צ"ב ס"ה), אבל לא הביא ראיה לזה, אבל שאר אחרונים סוברים שהאיסור הוא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, וכך אנו נוקטים (מ"א סק"ב, פמ"ג קפה"מ מ"ז סק"ב, ביאה"ל ריש סי' צ"ב).

איזה תפילה צריכים להקפיד

- א. שמונה עשרה. ישנם הסוברים שדין זה נאמר רק לגבי תפילת שמונה עשרה ולא בשאר תפילות, וזהו גם משמעות הגמ' (רמב"ם פ"ד ה"י, רמב"ן מלחמות פ"ג ברכות דף ט"ז ע"א בדפי הרי"ף).
- ב. קריאת שמע. ישנם הסוברים שגם בקריאת שמע צריכים להקפיד על גוף נקי (רשב"א סי' קל"א מובא בב"י סי' צ"ב ס"ב).
- ג. כל הזכרת שם. וישנם הסוברים שצריכים להקפיד על כך בכל הזכרת השם שנאמר (תהילים ק"ג) "וכל קרבי את שם קדשו" (ספר חסידים סי' תתפ"ה מובא בדעת תורה סי' צ"ב).
- ד. כל ברכה. וישנם הסוברים שכן הדין בכל ברכה שיש בה הזכרת השם (אור חדש הובא בא"ר סי' רכ"ז, מג"א סי' ד' סק"א, חיי אדם כלל ג' סי' א').
- ה. למעשה. מאחר שיש מקורות להקפיד על זה בכל דבר שאומרים לפני הקב"ה, לכתחילה יש להקפיד על כך בכל התפילות וברכות ובדברים שבקדושה, ומ"מ לענין דיעבד, ע"י לקמן שרק לגבי שמונה עשרה אמרינן דלא יצא אפילו בדיעבד וצריך לחזור ולהתפלל.

כא. היה יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה. אם היה יכול לעמוד שיעור פרסה מעת התחלת התפילה והתפלל בלי עשיית צרכיו, בדיעבד יצא ידי חובת תפילה ואינו צריך לחזור להתפלל (ש"ע שם). ואפילו אם מיד לאחר התפילה הלך ועשה צרכיו תוך שיעור פרסה, יצא בדיעבד (מ"ב שם).

לא היה יכול להעמיד שיעור פרסה

- כב. לגדולים. אם משער שלא היה יכול להעמיד עצמו לגדולים שיעור פרסה, והתפלל כך שמונה עשרה, הרי תפילתו תועבה, וצריך לצאת לעשיית צרכיו ולחזור ולהתפלל שמונה עשרה (ש"ע שם).
- כג. לקטנים. אם היה צריך רק לקטנים ומשער שלא היה יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה והתפלל כך, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור ולהתפלל שמונה עשרה, ו"א שבדיעבד אינו צריך לחזור ולהתפלל (מג"א, ח"י אדם, מגן גיבורים מאמר מרדכי בשם ראשונים והובא במ"ב סק"ב ובביאה"ל), ו"א שגם לקטנים צריך לחזור ולהתפלל (תשו' הרשב"א, רמ"ע מפאנו, א"ר הובא במ"ב ובביאה"ל שם).
- כד. ומאחר שנחלקו הפוסקים ואינו מוכרע בפוסקים (ביאה"ל), לכתחילה יחזור להתפלל, ויתנה שאם אינו חייב יהיה בתורת נדבה (הגר"ש"א, לשכנו תדרשו ח"א הל' תפילה עמ"ר ע"ז סכ"ח).

צריך לנקביו באמצע התפילה

דרגות הצורך

- כה. קורה לפעמים שאצל אדם מתעורר ההרגש שצריך לצאת לצרכיו באמצע התפילה, ונדון כאן בכמה מקומות בתפילה כיצד עליו לנהוג, בשלש דרגות שונות בצורך לעשיית צרכיו.
- כו. א. יכול להעמיד עצמו כשיעור פרסה. מרגיש שצריך לנקביו, קטנים או גדולים, אך משער שעדיין יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה.
- כז. ב. אינו יכול להעמיד עצמו כפרסה. צריך לנקביו ומשער שאינו יכול להעמיד עצמו כשיעור פרסה.
- כח. ג. דחוף לנקביו. צריך לנקביו באופן דחוף שכשמנוע עצמו מלצאת עובר על לאו ד'בל תשקצו', וגדרו הוא שאינו יכול להשטמ ולהסיח דעת מכך, ואילו לא היה מעמיד עצמו עתה מיד היה עושה צרכיו בלי שום סיוע שידחוק עצמו מעט (ש"ע הרב סי' ג' מהדר"ת סי"א).

בפסוקי דזמרה

- כט. קודם 'ברוך שאמר'. אם קודם שהתחיל 'ברוך שאמר' הרגיש שצריך לנקביו, אבל משער שיכול להעמיד עצמו עד שיעור פרסה, ו"א שמותר להתפלל 'ברוך שאמר' וקר"ש כך (פמ"ג א"א סק"ב), ויש מחמירים (שערי תשובה סי' סק"ה) לכן לכתחילה יצא לנקביו, כי בין כך לשמונה עשרה יצטרך לפנות (פסקי תשובות סי' צ"ב אות ג').
- ל. ואם לא יצא והתחיל 'ברוך שאמר' רשאי להמשיך, אך אם הגיע למצב שכבר אינו יכול להעמיד עצמו עד פרסה, יפסיק מיד ויצא לנקביו, ואם המשיך ולא יצא לנקביו, יצא בדיעבד ואינו חוזר ומתפלל (מ"ב סק"ו).
- לא. אחר 'ברוך שאמר'. אם התחיל 'ברוך שאמר' בהיתר גמור דהיינו שבדק עצמו קודם התפילה (אות י"ד) או שלא היה צריך לנקביו כלל (אות ח"י), ובאמצע פסוקי דזמרה נתעורר לנקביו, אף אם הוא במצב שמשער שלא יוכל להעמיד עצמו כשיעור פרסה, כיון שהתחיל בהיתר יכול הוא לגמור אותו ענין של תפילה אבל אסור לו להתחיל ענין אחר.
- לב. ולכן אם רוצה, ממשיך בתפילתו עד סוף פסוקי דזמרה ואז יצא עכ"פ לפני שעונה 'ברכו' שהוא כבר ענין אחר (מ"ב סי' צ"ב סק"ט), ואם רוצה, יוצא לנקביו גם באמצע פסוקי דזמרה, ועדיף עכ"פ בין הפרקים (ש"ת גינת ורדים כלל א' סי' נ'). אמנם אם הגיע למצב שדחוף לנקביו, יוצא מיד לנקביו.
- לג. ברכת אשר יצר. כשיצא לנקביו באמצע פסוקי דזמרה, נחלקו הפוסקים מתי יברך ברכת אשר יצר, ו"א שימתין לברך עד אחרי שמונה עשרה (ח"י אדם כלל כ' ס"ג, א"א בוטשאטש, שו"ת אג"מ ח"ד סי' י"ד), אבל הרבה אחרונים ס"ל שיברך מיד אחרי עשיית צרכיו (מ"ב סי' נ"א סק"ח, ביאה"ל שם ד"ה צריך, מקור חיים סק"ה), וכשיש לו חשש שישכח לברך אחרי שמו"ע, לא ימתין עד אחרי שמו"ע, ובאופן זה עכ"פ עדיף לברך בין ישתבח ליוצר, לפני קדיש (קיצושו"ע סי' י"ד ס"א).

ברכת קריאת שמע וקריאת שמע

- לד. אם צריך לנקביו בברכת קריאת שמע או בתוך קריאת שמע, אך משער שיכול להעמיד עצמו כשיעור פרסה, לכתחילה לא יתחיל עד שיצא לנקביו, ואפילו יפסיד תפילה בציבור, אבל לא שיפסיד סוף זמן קריאת שמע או סוף זמן תפילה השני.
- לה. ואם לא יצא לנקביו והתחיל בברכת קר"ש, כל שלא הגיע למצב שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, יכול להמשיך להתפלל (ש"ע סי' צ"ב ס"ב) עד ברכת אמת ויציב, כדי שכשיחזור ויכל עדיין לסיים ברכת אמת ויציב ולסמוך גאולה לתפילה, אבל לא יתחיל שמו"ע מאחר שהוא כבר ענין אחר (מ"ב סק"ט). אבל אם הגיע למצב שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, כל שכן אם הוא צריך דחוף, אז יפסיק מיד ויצא, ומ"מ אם לא הפסיק והמשיך בתפילה, אינו חוזר (מ"ב סק"ו).
- לו. ברכת 'אשר יצר'. יצא לנקביו בברכת קר"ש, לא יברך אחריו ברכת 'אשר יצר' אלא יטול ידיו ולאחר שמו"ע יברך (מ"ב סי' ס"ו סק"ג).

שמונה עשרה

- לז. יכול להעמיד עצמו כדי פרסה. אם מרגיש לפני תחילת שמונה עשרה שצריך לנקביו, בין קטנים ובין גדולים, אסור לו להתחיל בתפילתו, ואף אם בטוח שיכול להעמיד עצמו יותר מפרסה. ואם הרגיש ועם כל זאת התחיל, לא יפסיק באמצע אלא יגמור תפילתו, ואינו חוזר ומתפלל, מאחר שהוא משער שיכול להעמיד עצמו כדי שיעור פרסה (ספר הכון לקראתך אלקיך ישראל פ"ה ה"א).
- לח. אינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה. ואם הרגיש לפני תחילת שמו"ע, ובעודו מתפלל הגיע למצב שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, יפסיק מיד ויצא לנקביו, וכל שכן אם לפני שמו"ע כבר היה במצב זה (משמעות מ"ב סק"ח). ואם עבר והתפלל כשהיה צריך לגדולים, תפילתו תועבה וחוזר ומתפלל (כנ"ל אות כ"ב).
- לט. התחיל בהיתר. ואם כשהתחיל שמו"ע לא היה צריך לנקביו כלל, ובאמצע שמו"ע נתעורר לו תאוה, בן לקטנים בין לגדולים, ימשיך תפילתו ולא יפסיק, ו"א אפילו אם נדחק כל כך עד שהגיע למצב של 'בל תשקצו' (מ"ב סק"א בשם מג"א וחי"א), אבל מיד אחרי שמו"ע יצא לנקביו, ואסור לו לענות קדושה כשהוא במצב שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור פרסה, שקדושה הוא כבר ענין אחר (מ"ב סק"ח).
- מ. ו"א שבמצב שהיה עובר על 'בל תשקצו' אם ירצה יכול להפסיק באמצע שמו"ע (דרך החיים הובא במ"ב שם).
- מא. וכשמפסיק באמצע שמו"ע, משום שזה דחוף מאד, או שאינו יכול להתאפק עוד, יגמור הברכה שאוחז בה, ויצא לנקביו, ולא יפסיק בדיבור ובשהייה ללא צורך, ומיד יחזור למקום תפילתו, למקום שהיה עומד שם משום קביעות מקום לתפילתו (כף החיים) או למקום אחר כשמתבייש לחזור למקומו, וממשיך מהברכה שאוחז בה. ואם הפסקתו נתארכה שיעור זמן שיכול לגמור כל השמו"ע מתחילתה ועד סופה, חוזר לראש שמו"ע.

שליח ציבור, בעל קורא וכדומה

- מב. לפעמים יש מצב וענין של כבוד הבריות למי שצריך לנקביו, כגון שליח ציבור, בעל קורא, עולה לתורה וכדומה, ונקטו הפוסקים שמאחר שאיסור בל תשקצו במניעת עשיית צרכיו, וכן האיסור להתפלל בגוף שאינו נקי, הוא רק מדרבנן, הרי הוא נדחה במקום כבוד (ב"י סי' ק"ג בשם תרומת הדשן, פמ"ג סי' ג' סק"ג, מ"ב סי' צ"ב ס"ז).
- מג. שליח ציבור. שליח ציבור שהתחיל להתפלל פסוקי דזמרה לפני העמוד והוצרך לנקביו, מותר לו להמשיך בתפלתו עד לחזרת הש"ץ, אבל חזרת הש"ץ אין לו להתפלא אם הוא כבר במצב שמשער שאינו יכול להעמיד עצמו כשיעור פרסה (אשי ישראל פ"ג הי"ז).
- מד. בעל קורא. בעל קורא או למי שקראוהו לעלות לתורה, מותר לעלות לתורה אף אם הוא צריך לנקביו, אפילו כשהצורך הוא דחוף, והוא משום כבוד הבריות.
- מה. רב או אדמו"ר. רב או אדמו"ר שאינו רוצה להטריח את הציבור להמתין לו או לקום מפניו, אף שאין לו בושע עצמו מדבר זה, גם זה נכלל בהיתר של כבוד הבריות (כף החיים סק"ו בשם חסד לאברהם).

לתרומות

גליון זה נתרם לכבוד
התנא אלוקי רבי שמעון בר יוחאי
 תורתו מגן לנו היא מאירת
 עינינו הוא ימליץ טוב בעדנו
 אדוננו בר יוחאי

גליון זה נתרם ע"י ידידנו
 ומתלמידי 'חדר הוראה'
הרב אהרן יעקב הכהן ראנד שליט"א, לייקוואד
 לעילוי נשמת מרת
אסתר בת ר' אהרן
 נפטרה י"א אייר תשס"ב
 תנצב"ה

גליון זה נתרם לע"נ האשה החשובה
 החסודה והצדקנית
מרת רחל בלייער ע"ה
 ב"ר יהודה גאנו ע"ה
 נלב"ע י"ב אייר תשנ"ב - תנצב"ה
 הונצח ע"י בנה
 הרה"ח יהושע שמואל בלייער הי"ו